

Reinier Broeks

Linda Dombrovská

Afgelopen winter werd dit big gevonden tijdens een drukjacht. Deze was in de ketel gestorven. Nu worden er wekelijks dode zwijnen gevonden.

Duitsland in rep en roer: Afrikaanse varkenspest in Tsjechië!

Europa in beweging vanwege de Afrikaanse varkenspest (AVP). Maar waar gaat het eigenlijk over? Wat is de voor mensen ongevaarlijke AVP en hoe kunnen jagers helpen te voorkomen dat het virus naar Nederland komt?

'Zelfs al raakt er maar één varken of wild zwijn in Nederland besmet, dan zijn de consequenties enorm. De schade voor de varkenssector zal nauwelijks te overzien zijn, vooral door de gevolgen voor de export van varkens en varkensvlees.' aldus de website van Wageningen University & Research over de impact van de Afrikaanse varkenspest in Nederland.

In mei dit jaar stond de Afrikaanse varkenspest (AVP) al op de agenda van de Nederlandse Landbouw- en Visserijraad omdat Polen aanklopte bij de Europese Commissie voor maatregelen tegen verspreiding van het virus. Nederland steunt de acties van Europa om Oekraïne, Wit-Rusland en Moldavië te helpen bij het bestrijden van de Afrikaanse varkenspest; er zijn in die landen geregeld uitbraken van de virusziekte, waar nog geen vaccin tegen bestaat. En Nederland wil er alles aan doen om te voorkomen dat de AVP naar ons land komt.

Eind juni komt alles in stroomversnelling: bij in ieder geval één wild zwijn in de regio Zlín, in het oosten van Tsjechië, is de AVP vastgesteld. Minder dan 300 kilometer hemelsbreed van

de Duitse grens. Duitsland is in rep en roer. Zelfs het Duitse boulevardblad BILD bericht over de AVP: Om verspreiding naar Beieren te voorkomen, moeten boeren zich aan strenge hygiënemaatregelen houden. Vakantiegangers worden via informatieborden op de hoogte gesteld en jagers moeten bijzonderheden direct melden. Inmiddels (dd. 12 augustus) is in het getroffen gebied in Tsjechië bij meer dan tachtig wilde zwijnen de Afrikaanse varkenspest vastgesteld.

Besmetting

Afrikaanse varkenspest is een zeer besmettelijke virusziekte voor varkens en wilde zwijnen. Er is nog geen vaccin tegen, zoals tegen de klassieke varkenspest. Het virus kan zoogdieren en bepaalde teken infecteren, maar alleen varkens en wilde zwijnen worden er ziek van. Het overleeft enkele dagen in de omgeving maar in aanwezigheid van eiwitten (bloed, vlees) kan dat oplopen tot weken of maanden; zo niet een jaar. In gedroogde hammen (Serranoham, e.d.) kan het virus tot wel 4-5 maanden infectieus blijven. In bevroren vlees kan het zelfs om jaren gaan.

Ziektebeelden

De AVP is bij wilde zwijnen en gehouden varkens te herkennen aan koorts, gebrek aan eetlust, ontstoken oogslimvlies, rode huid, (bloederige) diarree en braken. Er kan sprake zijn van bloedingen, blauwverkleuring van de huid en afsterving van

Hoe kunnen Nederlandse jagers in Duitsland helpen te voorkomen dat de Afrikaanse varkenspest naar Nederland komt? Is alleen hygiëne het antwoord of is er meer?

Vanwege de Afrikaanse varkenspest in Tsjechië zijn op 8 augustus in de Duitse deelstaat Rheinland-Pfalz alle jagers opgeroepen de wilde zwijnen met alle legale beschikbare middelen zo intensief mogelijk te bejagen. In Nordrhein-Westfalen neemt het Ministerie van Landbouw vanaf 17 augustus een groot deel (€10) van de kosten voor trichineonderzoek op zich. Zij hoopt met die maatregel jagers extra te stimuleren de populatie wilde zwijnen in de NRW snel te verkleinen vanwege de oprukkende Afrikaanse varkenspest.

Momenteel wordt jagers verzocht alles te schieten, ook zeugen. Dit stuit ze tegen de borst, al realiseert men zich dat dit de enige manier is om de ziekte een halt toe te roepen. Voor ieder vrouwelijk varken wordt 50 euro onkostenvergoeding betaald. Alles beter dan de kadavers kwijt raken in de bossen, waar slechts 10 tot 15% wordt gevonden.

delen van de huid (zwartverkleuringen). Bij zeugen kan abortus optreden. Bij wilde zwijnen zijn deze kenmerken, behalve misschien de ontstoken oogslimvlies, door jagers nauwelijks waar te nemen omdat zij de zwijnen meestal voor het eerst en slechts korte tijd zien. Pas als een zwijn geschoten is, zijn de bijzonderheden vast te stellen.

Verspreiding

Het virus is pas in 1921 voor het eerst beschreven en komt alleen bij (wilde) varkens voor. De Afrikaanse varkenspest is inheems in de zuidelijke helft van Afrika bij het wrattenzwijn en het bosvarken. De AVP komt al geruime tijd voor op Sardinië, in de Kaukasus en West-Rusland zonder verdere verspreiding. Vanaf 2007 heeft het virus zich verspreid in Rusland, Oekraïne, Wit-Rusland, Litouwen en zeven jaar later zijn er meldingen in

Letland en Polen. Dat de AVP in Tsjechië is aangetroffen is op zich niet vreemd. Het land wordt omringd door landen waar de AVP voorkomt. Maar met Tsjechië komt het ook voor Nederland wel heel dichtbij. Al was het maar omdat vele honderden Nederlandse jagers in Duitsland actief zijn langs de Tsjechische grens. En niet te vergeten: de ruim tweehonderdduizend Nederlanders die op vakantie gaan naar Tsjechië. De autoriteiten van alle betrokken landen zijn beducht voor de verspreiding van de AVP via meegenomen varkensvleesproducten en besmette voertuigen.

Maatregelen

Het getroffen gebied bij Zlín, zo'n veertig vierkante kilometer groot, is door de Tsjechische overheid volledig afgezet met schrikdraad. Daarnaast zijn geurstoffen ingezet waar zwijnen een hekel aan hebben. Er mag geen wild meer in of uit. Voor mensen is het helemaal een no-go area. Want zoveel is wel duidelijk: de mens is de belangrijkste verspreider van het virus. Binnen het afgezette gebied is de jachtdruk gemaximaliseerd en wordt gebruik gemaakt van vangkooien om zoveel mogelijk zwijnen te vangen en te doden.

Momenteel wordt jagers verzocht alles te schieten, ook zeugen. Dit stuit ze tegen de borst, al realiseert men zich dat dit de enige manier is om de ziekte een halt toe te roepen. Voor ieder vrouwelijk varken wordt 50 euro onkostenvergoeding betaald. Alles beter dan de kadavers kwijt raken in de bossen, waar slechts 10 tot 15% wordt gevonden.

In haar artikel over de AVP (Jacht&Beheer nr. 157) schrijft ir. Margriet Montizaan, communicatieadviseur voor het Dutch Wildlife Health Centre (DWHC), dat wilde zwijnen op verschillende manieren worden besmet. Via direct contact met een ander besmet dier. Of via het voer, bijvoorbeeld door besmet keukenafval of etensresten. Laarzen, wildbakken en autobanden die besmeurd zijn met virushoudend materiaal zoals modder en vooral bloed zijn boosdoeners. Goed schoonspuiten en ontsmetten beperkt het risico op verspreiding.

Minister van landbouw Peter Hauk van de deelstaat Baden-Württemberg heeft langs de A6, de snelweg vanaf de grens met Tsjechië die loopt tot aan Hockenheim bij de Rijn, borden laten plaatsen om vakantiegangers te waarschuwen: 'Gooi geen etensresten uit de auto.' En zeker niet producten die varkensvlees bevatten. Langs de snelwegen worden bij tankstations en pleisterplaatsen veel etensresten weggegooid, die door wilde zwijnen worden opgegeten.

In het Duitse Grafenau, aan de rand van het Nationalpark Bayerischer Wald op de grens met Tsjechië, is sinds kort in samenwerking met de gemeente en de Veterinaire Dienst een verzamelpunt (een Wildkonfiskat) ingericht om slachtafval en kadavers van wilde zwijnen gekoeld op te slaan. Jagers en slagers brengen daar hun slachtafval waarna het Wildkonfiskat zorgt voor destructie. Op deze manier proberen jagers en gemeente verdere verspreiding van de AVP via wilde zwijnen te voorkomen.

Duitsland is er alles aan gelegen om te voorkomen dat het virus de grens overkomt. Het Rijks onderzoeksinstituut voor diergezondheid, het Friedrich-Loeffler-Institut (FLI), heeft een heel pakket aan noodmaatregelen afgekondigd die ingaan op

het moment dat het virus Duitsland heeft bereikt. Een volledig jachtverbod voor al het wild in de getroffen kerngebieden gedurende 21 dagen, het intensief zoeken naar valwild (vooral wilde zwijnen), een verhoogde inzet van zweethonden, zoveel mogelijk aanzitten ter observatie, het instellen van een 'vindpremie', honden overal aan de lijn, het inrichten van verzamelpaatsen om kadavers en slachtafval gecontroleerd te verwerken. Daarnaast adviseert het FLI om in de bufferzone rondom de kerngebieden een afschot van meer dan 80-90 procent van de zwijnenpopulatie te realiseren. Dat kan bereikt worden door drukjachten te organiseren waarbij het zwaartepunt moet liggen bij volwassen zeugen en vrouwelijke overlopers.

Verder moeten jagers voorkomen dat hun jachttuistrusting, jachthonden, kleding, schoeisel, gereedschap en voertuigen met bloed in contact komt. In ieder geval moet alles na gebruik goed gereinigd en gedesinfecteerd worden. Bij drukjachten moet een centrale ontweidplaats komen die na gebruik ontsmet moet worden. Wild uit een besmet gebied mag onder geen enkele voorwaarde naar plaatsen worden gebracht waar ook ander wild wordt verwerkt.

Bewustwording

Duitse jagers en de meeste Nederlandse jagers die in Duitsland jagen hebben de wildhygiëncursus Kundige Person (in NL: Gekwalificeerd Persoon) gevolgd. Die is erop gericht om abnormaliteiten bij wild te herkennen en wild op hygiënische wijze te verwerken zodat het verantwoord in de voedselketen gebracht kan worden. Alles met het oog op voedselveiligheid. Hygiëne is in de cursus een belangrijk onderwerp. Hoe kunnen jagers voorkomen dat ze een virus of een bacterie-infectie oplopen? Of zelf weliswaar niet ziek worden maar de ziekte wel verspreiden? Er zijn duidelijke protocollen hoe met wild om te gaan. Onlangs heeft het DWHC nog een instructie gepubliceerd: Hygiënemaatregelen bij ontweiden van grofwild; in samenwerking met het RIVM en Wageningen University. Aanleiding voor het maken van de instructie is de Q-koorts, maar inmiddels zeer bruikbaar voor de situatie rond de AVP.

De jachtpraktijk van alledag geeft helaas een heel andere werkelijkheid. Het ontweidensel wordt in het bos achtergelaten 'voor de vos' en het wild wordt, al dan niet ontweid, op het wildrek achter op de auto naar de jachthut gereden. Met het mes waarmee ontweid is, wordt, na even afspoelen onder de kraan, even zo vrolijk een droge worst gesneden. Voertuigen worden nauwelijks afgespoten, laat staan ontsmet, en schoeisel ziet slechts een borstel. Heel begrijpelijk allemaal want de jacht is vooral praktisch, stoer en traditioneel. Maar met de huidige ziekteverwekkers kan het zo niet langer.

Montizaan van het DWHC: 'Jagers moeten zich bewust worden van hun rol als mogelijke verspreider van ziekteverwekkers. En uiteraard oog hebben voor de risico's die zij zelf lopen.

Waarschuwborden voor Afrikaanse varkenspest.

Een koeling waar een verdacht varken werd gekoeld. Na testen bleek deze besmet. Speciale veterinaire diensten zorgen voor professionele reiniging.

In Beieren en Tirol bijvoorbeeld is bij edelherten rundertuberculose vastgesteld. De runder-tbc is besmettelijk maar de kans dat mensen daadwerkelijk besmet worden is klein als het dier hygiënisch wordt ontweid. Daarnaast is een besmet edelhert ongeschikt voor consumptie. En natuurlijk willen we de bacterie niet in Nederland hebben bij onze veestapel want er is altijd economische schade. Informeer ook altijd lokaal naar welke ziektes er spelen want het is ondoenlijk om vanuit Nederland daar zicht op te hebben.' Het gebruik van wegwerphandschoenen bij het ontweiden en verwerken van wild is volgens Montizaan een eerste vereiste. En na afloop de handen en onderarmen goed met zeep wassen, veel water gebruiken en goed afdrogen. Bij het ontweiden van vrouwelijk wild met een weidwondschot het liefst een mondkap met FFP2 filter dragen. Zeker als de baarmoeder moet worden opengesneden om het aantal foetussen te tellen, dan is een mondkap noodzakelijk en zorgt daarnaast een wegwercoverall voor de onontbeerlijke hygiëne. Montizaan heeft nog een tip: 'Veel jagers hebben tijdens het ontweiden van grofwild last van teken. Het dragen van een wegwercoverall biedt dan ook zijn voordelen. Een andere optie om minder last van teken te hebben is het dragen van lange wegwerphandschoenen – het schoudermodel. Onder andere te kopen op boerenwinkel.nl.'

Consequenties AVP in Nederland

De NVWA, de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit, laat aan duidelijkheid niets te wensen over voor wat betreft de consequenties voor varkenshouders in Nederland: 'Als uw bedrijf besmet is (met de Afrikaanse varkenspest, red.), dan ruimt de NVWA alle varkens op uw bedrijf,' zo valt op de website te lezen. 'Na de ruiming moeten de stallen meerdere reinigings- en ontsmettingsrondes ondergaan, voordat wij het bedrijf weer vrijgeven. Er volgen ook landelijke maatregelen om verspreiding van de ziekte te voorkomen. Die maatregelen gaan samen

met een aantal hygiëneprotocollen.' Tjitte Mastenbroek van de afdeling Voorlichting bevestigt dat de AVP inderdaad een serieuze zaak is. 'De NVWA heeft al maatregelen genomen met betrekking tot veewagens die uit landen komen waar de AVP is geconstateerd. Extra reiniging en ontsmetting is verplicht. Dat betekent dat veewagens eerst daar worden gereinigd en ontsmet en vervolgens, voordat ze weer verder in Nederland naar een bedrijf mogen, ze naar een erkende wasstraat moeten om daar nog een keer gereinigd en ontsmet te worden.' Op haar website vermeldt Wageningen University & Research: 'Als de AVP in Nederland wordt vastgesteld, verliest Nederland zijn status als 'land vrij van Afrikaanse varkenspest'. Volgens Dr. Willie Loeffen van Wageningen Bioveterinary Research heeft dat zowel binnen als buiten Europa direct grote gevolgen voor de exportpositie van Nederland. Het sluiten van de grenzen kan door landen volgehouden worden tot maanden of zelfs jaren nadat Nederland alweer vrij is van de AVP. Loeffen onderstreept de ernst van de situatie. 'In de buitengebieden van landen in Oost-Europa zijn veel kleine boerenbedrijven met een of twee varkens. Die varkens worden bijgevoerd met keukenafval en wordt er een ziek, dan wordt het dier meestal geslacht en tot voedsel verwerkt. Op die manier blijft de AVP in zo'n regio actief. Die landen hebben dan ook geen export van varkensvleesproducten en zijn er economisch niet van afhankelijk. Voor Nederland is dat volledig anders. Wij hebben een totaal andere varkenshouderij; op een heel hoog niveau. De hygiëne is hier vele malen groter, wij voeren geen keukenafval en de verspreiding tussen bedrijven is nog niet zo gemakkelijk. Eenmaal geconstateerd, kunnen we voor gehouden varkens redelijk snel van de AVP afkomen. Alleen is het kwaad al wel geschied. De schade loopt dan in de honderden miljoenen. Voor Nederland is het dus heel belangrijk om insleep (verspreiding) van het virus te voorkomen.' Wat in Nederland de rol van wilde zwijnen zal zijn bij het verspreiden van het virus, is moeilijk in

te schatten. Loeffen daarover: 'We hebben hier veel kleinere en daardoor beter beheersbare populaties dan in Duitsland en Oost-Europa. Maar wat dat voor effect heeft op de verspreiding van AVP, is onbekend.'

Rol van de jager

In De Jager nummer 10 van dit jaar bespreekt dr. Sjeng Lumeij de Afrikaanse varkenspest. Lumeij is als specialist wildlife population health consulent wildziekten voor de Jagersvereniging. 'Het is niet ondenkbaar dat het virus zich met nog een paar van die sprongen in korte tijd verspreidt tot in ons land,' schrijft Lumeij. 'De wilde zwijnen en de gehouden varkens lopen daarmee een reëel risico.' Die sprongen zijn volgens hem verklaarbaar door het gedrag van de mens. Een vrachtwagenchauffeur die besmette etenswaren achterlaat op een parkeerplaats waar wilde zwijnen komen, vakantiegangers die het virus in de modder aan hun auto meenemen; de mogelijkheden zijn talrijk. Ook benadrukt Lumeij het belang van hygiëne en het ontsmetten van voertuigen en schoeisel. Vooral jagers hebben een belangrijke rol. Zij zijn volop in de natuur en hebben fysiek contact met wilde zwijnen.

Lumeij maakt zijn kanttekeningen bij het Wildkonfiskat in Grafenau. 'Daar komen een heleboel mensen bij elkaar rondom een mogelijk besmet kadaver. Dat is een mooie manier om het virus juist te verspreiden. Als er in een gebied AVP is vastgesteld, dan is het beter om kadavers terplekke onschadelijk te maken, bijvoorbeeld met ongebluste kalk. In plaats van dat je het gaat verslepen waardoor andere mensen uit niet-besmette gebieden het virus weer gaan verspreiden naar elders.' Op de vraag of het nog slechts een kwestie van tijd is voordat het virus Nederland bereikt, antwoordde hij ontkennend. 'Maar spannend is het wel.'

Oproep aan alle jagers

Ook Linda Dombrovka, vicepresident van FACE, dat is de Europese jagersvereniging met 7 miljoen leden, ziet voor jagers een belangrijke rol weggelegd. Dombrovka: 'Jagers zijn dagelijks in de natuur en leveren een schat aan informatie op. Bij ons in Letland hebben we al een aantal jaar de AVP. In het begin voerde de overheid een totaal jachtverbod in maar dat was gauw over. Er kwam geen informatie meer uit het veld. En dat is bij dit soort calamiteiten wel essentieel.' Volgens

Dombrovka blijft het virus zich verspreiden; hoofdzakelijk als gevolg van menselijk handelen. Ook in Letland maakte het virus sprongen van soms wel 250 kilometer. Volgens haar allemaal door menselijke nalatigheid. Ze geeft het voorbeeld van een vrachtwagenchauffeur die in Oekraïne een broodje met besmette ham koopt en dat in Tsjechië uit het raam gooit. Zo simpel kan het gaan. Dombrovka heeft niet de illusie dat Letland de AVP onder controle krijgt. 'We ondersteunen de jagers financieel. Ze krijgen een 'vindpremie', de kosten voor onderzoek en analyse worden ruim vergoed en ze krijgen dit jaar 50 euro voor elk vrouwelijk stuk dat wordt ingeleverd. Dat was vorig jaar zelfs 100 euro'. Dombrovka gaat verder: 'Regelgeving is aangepast zodat we jagers konden voorzien van geluidsdempers voor een nog effectievere bejaging en er zijn verzamelplaatsen ingericht waar kadavers en slachtafval naar toe gebracht kunnen worden. Goed verpakt in speciale tonnen wordt het dan afgevoerd naar destructiebedrijven.' Met deze maatregelen krijgt Letland de AVP niet onder controle maar er wordt wel een zekere mate van beheersing bereikt. En dat kan alleen maar als de jagers zich volledig inzetten. Dombrovka roept alle jagers in de risicogebieden op om zich te houden aan instructies voor het verwerken van wild en strikt de hygiëne-maatregelen op te volgen. 🐾

Bronnen

- dpa.com** - Deutsche Presse-Agentur
- dwhc.nl/publicaties** - Hygiëne maatregel bij ontweiden van grofwild
- face.eu** - European Federation of Associations for Hunting and Conservation
- fli.de** - Friedrich-Loeffler-Institut, onderzoek diergezondheid
- jagdverband.de** - Deutscher Jagdverband
- nvwa.nl** - Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
- oie.int** - World Organisation for Animal Health
- wur.nl** - Wageningen University & Research

- advertentie -

**SCHIETSIMULATOR
NEDERLAND**

www.schietsimulator.nl

Dé enige echte in Nederland!

- Voorgeven als in het echt
- 350 Situaties gefilmd tijdens de jacht
- Doelgericht en realistisch trainen
- Snel leren aanspreken van wild
- Schotanalyse
- Stempelmogelijkheid voor Dld

Op uw of onze locatie!

Wessel & Hetty de Vries
Grote Sloot 472
1757 LT Oudesluis (NH)
T 06 12154141
info@schietsimulator.nl

Sterre Smit

Peter van de Wiel

Lokvoer. Dit is een woord dat veel gebruikt wordt bij ons thuis. Mijn jagersman gebruikt maïs als lokvoer om de varkens op de KIRRUNG te krijgen. Behalve varkens zijn er ook veel wasberen en dassen in het veld. Elke dag wordt er gekeken of de voerkisten zijn aangenomen en wie het heeft opgegeten.

De wasberen en dassen vinden het lokvoer helaas net zo lekker als de varkens. Tijdens de koffie voeren we discussie over hoe we de kist het best in elkaar kunnen timmeren want alleen de varkens mogen deze openmaken. Met een te zware steen boven op de deksel kan alleen een groot varken gebruik maken van de KIRRUNG maar de overlopers niet meer. We maken steeds nieuwe verbeterde versies van de oude voerkist. Elke jager heeft zijn eigen idee wat de beste oplossing is om de wasberen en dassen tegen te houden. Elke avond na de jacht vertelt iedereen bij een borreltje wat hij gezien heeft.

Mijn man zegt: "ik heb een das op de KIRRUNG gehad en hij maakte de kist in no-time open". De andere jagers hebben dezelfde ervaring. "Wij zijn aan het voeren voor de wasberen en dassen", zeggen ze tegelijkertijd! "Tja", zeg ik, "lokvoer betekent lokken. Die wasberen vinden maïs ook lekker, die weten niet dat jullie varkens aan het lokken zijn." Dan komen er weer nieuwe gesprekken over hoe ze dit kunnen veranderen. Het laatste idee is om woelakkers te maken i.p.v. voerkisten. Dan zijn de varkens langer bezig. Een ander voordeel is dat ze niet als een kluitje op elkaar staan en dus beter aan te spreken zijn.

Klinkt goed, vinden alle jagers aan tafel en ze schenken nog een borreltje in om het goede idee te vieren.

Inmiddels is een Duitse jachtvriend aan tafel komen zitten en hij vertelt dat zijn vader speciaal lokvoer had voor kraaien. Hij verzamelde oud brood en sneed dit in stukjes. Vervolgens sprenkelde hij op dit oude brood wodka. De kraaien vonden het heerlijk en ze vlogen daarna een stuk makkelijker, zijn vader had niet zo'n goed hagelgeweer namelijk. Zo kon hij de boeren tevreden houden als er net ingezaaid was op de akkers. De Duitse jager lacht hard, in Duitsland is brood met wodka natuurlijk verboden, maar zo ging dat in die dagen. Ze nemen nog maar een borreltje op de goede oude tijd.

Ook voor de honden hebben we lokvoer, alleen noemen we dat beloningsnoepje of trainingsbrokjes. Maar het blijft gewoon lokvoer. Elke keer als we een jonge hond iets nieuws willen leren is positief belonen met je stem en lokvoer gegarandeerd succes. Ikzelf gebruik ook lokvoer. Voor mijn jagersman welteverstaan. Als hij al 4 of 5 avonden achter elkaar op een hoogzit heeft gezeten, maak ik extra lekker en uitgebreid eten. Ik begin 's middags al met koken zodat de hut heerlijk naar eten ruikt. Dat laat ik hem tussendoor af en toe proeven en ik vraag hoe laat hij vanavond van de hoogzit af komt? "Misschien blijf ik wel een avondje in de hut", zegt hij lachend, "want je hebt weer heerlijk gekookt." "Kijk, dan weet ik dat mijn KIRRUNG in ieder geval in orde is", zeg ik tevreden. 🐾